

МАРК ТВЕН
ЗА ЧОВЕКА ЛИ Е БИЛ
СЪЗДАДЕН СВЕТЪТ?

Превод от английски: Тодор Вълчев, 1982

chitanka.info

Възкресената от Албърт Ръсел Уолас теория, че Земята е център на вселената и единствената обитаема планета, предизвика огромен интерес в света.

Литеръри Дайджест

Ние сме дълбоко убедени, че човекът, който живее на нашата мъничка планета, е по същество и по възможности най-висшето битие между всичките небожествени същества — любимец на Бога и най-голяма негова радост.

Чикагски

„Интириър“

(презвитериански)

Изглежда, че аз съм единственият учен и богослов, който още не се е изказал по този толкова важен въпрос: за човека ли е бил създаден светът или не? Чувствам, че е крайно време да изложа своето мнение.

Аз почти споделям възгледите на всички останали. Те смятат, че светът е бил създаден за човека; аз смятам, че той вероятно е бил създаден за човека. Според тях има доказателства, главно от астрономическо естество, че той е бил създаден за човека; според мен има само указания, не доказателства, че е бил създаден за него. Още е твърде рано да се произнесем решително, тъй като не са ни известни всички данни. Когато ни станат известни, струва ми се, ще се докаже, че светът е бил създаден за човека; но не бива да бързаеме, трябва да чакаме търпеливо, докато бъдат събрани всички данни.

Доколкото може да се съди засега, астрономията е на наша страна. Господин Уолас съвършено ясно показва това. Той показва ясно две неща: че светът е създаден за човека и че вселената е създадена за света — за да го уравнисява, нали разбирате. От астрономическата му страна въпросът е решен, при това решен безспорно.

Да го погледнем сега откъм геологическата му страна. Именно тук не са събрани все още всички данни. Тези данни постъпват всеки час, всеки ден, постъпват непрекъснато, но, разбира се, с геологическа предпазливост и бавност и ние не бива да губим търпение, не бива да се нервирате, трябва да запазим спокойствие и да чакаме. Колкото и да се вълнуваме, не можем да накараме геологията да бърза.

Нужно е много време, за да се подготви подходящ свят за човека, такова нещо не става за един ден. Анализирайки внимателно геологическите данни, някои велики учени са стигнали до убеждението, че светът е невероятно стар, и те може би са прави, но лорд Келвин не споделя тяхното мнение. Той заема по-предпазливо и консервативно становище, за да избегне рисковете, и предполага, че светът не е толкова стар, колкото те си мислят. Тъй като лорд Келвин е най-големият авторитет между живите учени, мисля, че трябва да отстъпим и да приемем неговото мнение. Той не допуска светът да е по-стар от сто милиона години. Смята, че светът е на толкова години, не повече. Лайъл е на мнение, че човечеството се е появило преди 31000 години. Спенсър твърди, че това е станало преди 32000 години. Лорд Келвин е съгласен със Спенсър.

Така. Съгласно тези цифри необходими са били 99968000 години, за да бъде подготвен светът за човека, въпреки че Твореца несъмнено е изгарял от нетърпение да го види и да му се полюбува. Но едно толкова голямо предприятие е трябвало да се ръководи внимателно, акуратно и логично. Творецът е предвидил, че на човека ще му е нужна мидата. Ето защо най-напред била извършена подготвителната работа за създаването на мидата. Но мидата не може да се направи от нищо, тя трябва да има предшественик. Това също не става за един ден. Най-напред трябва да се създадат най-различни безгръбначни — белемнити, трилобити, йезуити, кармелити и друга такава плява, да се накиснат в първичния океан и да се чака какво ще излезе. Някои ще донесат разочарование — белемнитите, сталактитите и тям подобни; от тях нищо няма да излезе, в течение на деветнадесет милиона години, нужни за този експеримент, те ще измрат и ще се превърнат в изкопаеми. Но не всичко ще е загубено, защото йезуитите ще поддържат огъня и от тях да се развият криноиди, ромбоиди, кретенонди и разни други, една огромна ера ще сменя друга, архайският и камбрийският период ще изсипят в първичния океан

своите величествени планини и най-после ще е завършил един важен етап в подготовката на света за човека — създаването на мидата. Мидата едва ли е в състояние да разсъждава по-логично от учения; ето защо може да се смята за сигурно, че тя веднага е стигнала до заключението, че тези деветнадесет милиона години са били подготовка именно за нейното сътворение; но какво може да се очаква от една мида — най-самомнителното същество след човека? Все пак в тази ранна епоха мидата не е могла да знае, че тя е само една брънчица във великия план и че този план съвсем не завършва с нея.

След създаването на мидата следващият въпрос, който трябвало да се уреди при подготовката на света за човека, бил създаването на рибата. На рибата и на въглищата, за да има на какво да се пържи тя. И тъй били открити тържествено древните Силурийски морета, за да се въди риба в тях, и започнала огромната работа по изграждането на планини от червен пясъчник, високи осем хиляди Фута, които да служат като хладилник за вкаменелости. Без това не можело, защото пак предстояли безкрайни провали, безкрайни измирения — милиони измирения, — а по-евтино и по-лесно било да се консервират вкаменелостите в скалите, вместо да се води сметка за тях в счетоводна книга. Но въглищни залежи и осем хиляди вертикални фута червен пясъчник не се правят за ден-два — не, за това били нужни двадесет милиона години. Преди всичко направата на един въглищен залеж е крайно бавна, уморителна и досадна работа. Първо трябва да отгледаш в някоя блатиста област огромни гори от дървовидни папрати, тръстики, хвощове и разни други; после да ги потопиш и да ги оставиш да гният под водата; после да насочиш реките към тях, за да ги погребат под няколко пласта нанос, после да дадеш време на този нанос да се втвърди и да се превърне в скала; после още една гора отгоре, пак потапяне, пак нанос, пак втвърдяване, пласт след пласт, докато всичко това достигне три мили дълбочина. Наистина, да направиш въглищен залеж, и то да го направиш както трябва, е такава връткава работа, че започва да ти се повдига.

Влачат се едва-едва милиони години, а в това време рибната култура се развива, но така бавно, че на човек може да му писне. Но ето че от мидата сте успели да създадете десет хиляди вида риби, а като се огледате — те са се превърнали във вкаменелости, в ископаеми.

Не е останало нищо, което да подлежи на развитие, освен една-две ганоиди и пет-шест астероиди, които дори котката не помирихва.

Това съвсем не е достатъчно, но напред има още много време и те ще успеят да се развият в някое вкусно мезе, преди да се появи човекът, за да го изяде. В това отношение може да се разчита дори на една ганоидна риба, щом няма да бъде поръчана на масата още шестдесет милиона години.

През този период вече изтичало времето на палеозойската ера и трябвало да се премине към следващия етап в подготовката на света за човека — да се открие мезозойската ера и да се въведат влечугите. Защото те щели да потрябват на човека. Не за да ги яде, а за да се развие от тях. Тъй като това било най-важната част от плана, за нейното изпълнение не жалили време и отпуснали цели тридесет милиона години. Какви чудеса започнали тогава! От оцелелите ганоиди, астероиди и алкалоиди, благодарение на бавното и внимателно отглеждане на културата, се развили тези гигантски гуцери, които в онези далечни векове се разхождали из обвития в пари свят, забили змийските си глави на четиридесет фута височина, мъкнейки шестдесетфутовите си туловища, зад които бързала и се мятала опашката. Сега, уви, нищо не е останало от тях, всички са измрели, с изключение на шепя арканзаври, населяващи Арканзас, които се скитат самотни, захвърлени в далечните предели на времето.

Да, необходими са били тридесет милиона години и двадесет милиона най-различни влечуги, за да се получи влечуго, което ще изтрае най-дълго и ще се развие в нещо друго, за да се осъществи още една крачка в грандиозния план.

И ето, появил се птеродактилът със своето неподражаемо величие и красота и цялата Природа разбрала, че каинозойският праг е прекрачен и настъпва нова ера, нов етап в подготовката на света за човека. Възможно е птеродактилът да си е въобразил, че тридесет милиона години труд е отишъл специално за него — защото един птеродактил е способен да си въобрази всякакви глупости, — но той е сбъркал. Всички тези приготовления били за човека. Не ще съмнение, птеродактилът привлякъл внимание, защото и най-ненаблюдателните успели да забележат, че в него има зачатъци на птица. И така излязло. А също и зачатъци на млекопитаещо, само че те се появили по-късно. Но едно трябва да признаем на птеродактила: че по живописност той е

бил истински триумф на своя период; той имал и крила, и зъби, и въобще представлявал чудна смесица, нещо като далечен предтеча на Киплинговия морски пехотинец:

*Че как ли да го назовеш — войник или моряк?
Хермафродит — това е той, ни риба, нито рак.*

Оттук нататък в течение на близо тридесет милиона години подготовката вървяла много бързо. От птеродактила произлязла птицата, а от птицата — кенгуруто, от кенгуруто — другите торбести, от тях мастодонтът, мегатерият, гигантският ленивец, ирландският елен и цялата онази тумба, която се използва за приготвяне на полезни и поучителни вкаменелости. Но по това време започнало първото голямо заледряване и всички те отстъпили пред него, минали по моста при Беринговия пролив, пръснали се по цяла Европа и Азия и измрели. Всички, с изключение само на няколко, които трябвало да продължат подготовката. Шест ледникови периода с промеждутъци от по два милиона години след всеки разгонили тези сираци по цялата земя, от климат към климат — от тропическия зной на полюсите към арктическият мраз на екватора, ту насам, ту натам, без никога да знаят какво ще бъде времето утре; а щом се установявали някъде за по-дълго, изведнъж целият континент пропадал без никакво предупреждение и те си разменяли местата с рибите и мокри до кости, драскали натам, където преди имало морета. А когато уж всичко се успокоявало, избухвал вулкан и ги прогонвал от местата, където тъкмо се били разположили. Двадесет милиона години те водили такъв неустановен и неприятен живот, ту носейки се по водата, ту бягайки по сушата, винаги в недоумение защо е всичко това — защото те съвсем не подозирали, че се извършва подготовка за появата на човека и че тя трябва да се извърши тъкмо по този начин — иначе светът нямало да бъде достатъчно хармоничен и удобен за него.

Накрая се появила и маймуната и всички разбрали, че човекът вече не е далеч. Действително се оказало тъй. Маймуната се развивала близо пет милиона години и после се превърнала в човек — ако се съди по външния вид.

Такава е историята на появата на човека. Той съществува от 32000 години. Фактът, че са били нужни цели сто милиона години, за да бъде подготвен за него светът, е неопровержимо доказателство, че светът е създаден именно за него. Сигурно е така, но де да знам. Ако Айфеловата кула символизираше възрастта на света, то мазката боя на нейния връх би символизирала дела на човека в тази възраст; и никак не е трудно да се разбере, че Айфеловата кула е построена именно заради тази мазка боя. Аз поне мисля, че не е трудно, но де да знам.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.